

MUSIIKKITEATTERI- PRODUKTIOT MUSIIKKIOPISTOISSA

Kuinka nyhjäätä tyhjästä, tehdä oravannahkakauppaa ja innostaa ihmisiä -
opas musiikkiteatteriproduktioiden tekemiseen musiikkiopistoissa

Sisällysluettelo

JOHDANTO	3
MIKSI TEHDÄ MUSIIKKITEATTERIA MUSIIKKIOPISTOSSA?	4
KUINKA KAIKKI ALKAA?	5
TUOTTAJAN ROOLI	6
TYÖRYHMÄ	7
KUINKA VALITA TEOS?	7
MATERIAALIN HANKINTA JA TEKIJÄNOIKEUDET	8
RAHOITUS	9
ESITYSTEN MÄÄRÄ	10
ESITYSPAIKAN VALINTA	11
YRITYSYHTEISTYÖ	13
VERKOSTOITUMINEN JA MUU YHTEISTYÖ	13
AIKATAULUTUS	15
KUKA PÄÄSEE ESIINTYMÄÄN?	19
ROOLITUS	20
ORKESTERI	22
LAULAJAT	23
KUORO	24
ÄÄNENTOISTO	26
OPPILAS SUURESSA PRODUKTIOSSA	27
ESITYSTEN LOGISTIIKKA	29
VASTUU	30
MARKKINOINTI	31
YLLÄTYS, YLLÄTYS	32
RISKIT	33
KUN KAIKKI KAATUU PÄÄLLE – HAASTEITA JA HANKALIA TILANTEITA	33
KOKO OPPILAITOKSEN YHTEINEN PROJEKTI	34
ESITYSTEN JÄLKEEN	35
HYÖTY	36
LOPUKSI	37

JOHDANTO

Se vie kaiken ajan, kaiken rahan ja työllistää koko musiikkiopiston. Valtava määrä ihmisiä, oppilaita ja opettajia, kokoontuu iltaisin ja viikonloppuisin harjoittelemaan, vapaa-aikaa ei ole. Talkootyötä tulee, palkkaa ei juurikaan. Viimeiset puristukset revitään selkänahasta. Kaikki puhaltavat yhteen hiileen valtavan innostuksen voimalla. Miksi ihmeessä? Kuinka kenellekään tulisi edes mieleen tehdä lähes sata ihmistä vaativa musiikkiteatteriesitys musiikkiopistossa? Ja vielä vapaaehtoisesti.

Tämä pieni opas musiikkiteatteriproduktioiden tekemisestä musiikkiopistoissa pohjautuu sekä omiin kokemuksiini musiikkiteatteriproduktioiden tekemisestä kahdessa eri musiikkiopistossa sekä asiantuntijahaastatteluihin. Olen haastatellut näissä projekteissa mukana olleita eri alojen edustajia, kuten tuottajia, kapellimestaria, ja ohjaajaa, luettelo haastatelluista löytyy oppaan lopusta. Heidän ammattitaitonsa on mahdollistanut näiden hienojen teosten esittämisen. He ystävällisesti lupautuivat olemaan apunani, kun aloin koota tätä opasta. Pysin kirjoittamaan oppaan niin, että se etenee kronologisesti projektin vaiheiden mukaan. Haastattelin myös mukana olleita oppilaita. Oppaan lainaukset ovat suoraan haastatteluista. Kaikki oppaassa olevat kuvat ovat oppilaitosten oppilasproduktioista, joissa olen ollut pedagogin urani aikana mukana. Toivottavasti tämä kannustaisi mahdollisimman monia oppilaitoksia tekemään erilaisia produktioita. Se kannattaa varmasti!

”Sit pitää aina olla hullu! Pikkuisen sekopää ja valmis heittäytymään.”

MIKSI TEHDÄ MUSIIKKITEATTERIA MUSIIKKIOPISTOSSA?

Maailma muuttuu ja harrastukset siinä mukana. Tämän päivän kiihkeässä elämänrytmissä musiikkiopintoihin liittyvä pitkäjänteinen opiskelu sekä harjoittelu eivät ole aina kärkipäässä, kun harrastuksia mietitään. Uudesta opetussuunnitelmasta huolimatta musiikkiopistot eivät ehkä tavoita kaikkia potentiaalisia lapsia ja nuoria. Tarvitaan uusia ideoita, markkinointia sekä näkyvyyttä. Näin ainakin pienillä paikkakunnilla, joissa samoista lapsista kilpailevat niin urheiluseurat, kokkikoulut kuin muu taiteen perusopetuskin.

”Se yhdessä tekeminen on se juttu, se koukku, josta jää ne parhaimmat kokemukset.”

Vaikka musiikkiteatteriproduktio vaatii suuren panostuksen, sen tekeminen tuo näkyvyyttä musiikkiopistolle, mikä on mittaamattoman arvokasta. Se voi olla paikallista tai jopa seutukunnallista, vähän riippuen paikkakunnan koosta. Pienemmissä kaupungeissa on vähemmän kilpailua kulttuuritapahtumista, joten mediahuomio voi olla varsin suurta. Näkyvyys hyödyttää oppilasrekrytointia ja tuo lisää potentiaalisia oppilaita pyrkimään musiikkiopintoihin, mitä taitaa jokainen oppilaitos toivoa. Se tuo myös näkyville musiikkiopiston toimintaa myös niille, jotka eivät juuri kulttuurista ole kiinnostuneita. Moni musiikkiopiston perinteinen konsertti saattaa vähäisen mainostuksen takia jäädä ilman tavallisen kuntalaisen huomiota, mutta suurempi produktio näkyy myös heille. Vaikka esitykseen asti ei asukas päätyisikään, ainakin hän on tietoinen, että paikkakunnalla on musiikkioppilaitos. Eikä haittaa, vaikka kuntapäätäjätkin näkevät kuinka musiikkiopisto toimii. Parhaassa tapauksessa opisto muuttuu hetkeksi kulttuurilaitokseksi, joka tarjoaa korkealaatuisen musiikkiteatteriesityksen, johon ei muuten olisi paikkakunnalla mahdollisuutta. Mitä pienempi paikkakunta, sitä suurempi merkitys.

*”Innostuin aikanaan, kuin Huittisten musiikkiopisto teki *The Sound of Musicin*, jossa isäni oli Kapteeni von Trapp. Muistan istuneeni Ryti-salin katsomossa ja kuuntelin, kuinka isä lauloi hienosti *Edelweissia* ja sit mä aattelin, että tuohon minäkin lähden! Olin silloin suurin piirtein yhdeksänvuotias.”*

Oppilaille projekti on usein ainutlaatuinen kokemus. He pääsevät näkemään, kuinka musiikkiteatteria tehdään ja olemaan osa suurta koneistoa, joka tekee yhdessä, osa, jota ilman esitys ei enää olisi samanlainen. Kokemus voi olla joillekin myös kimmoke lähteä alalle. Produktion aikana oppilaat oppivat toisiltaan, opettajiltaan ja muilta tekijöiltä. He näkevät, kuinka ammattilainen työskentelee. Oppilaat pääsevät itse soittamaan ja laulamaan, mikseivät

tanssimaankin ammattilaisten kanssa. Produktion tekeminen motivoi oppilaita harjoitteluun omia stemmojaan ja toivottavasti kaikkea muutakin musiikkia. Innostus näkyy myös kaikessa muussa opiston toiminnassa. Mutta tärkeintä on, että oppilaat saavat valtavan hienon kokemuksen, oikean elämyksen, yhdessä tekemisestä.

”Ja tokihan, jos on joku tommonen harjoitusviikko, niin soitti sillä viululla nyt mitä tahansa joka päivä pari kolme tuntia, niin kyllä siinä soittotaito väkisinkin edistyy.”

KUINKA KAIKKI ALKAA?

Musiikkiteatteriproduktio on koko talon yhteinen projekti. Ilman sitoutunutta ja innostunutta henkilökuntaa näin suurta puserusta on likipitäen mahdotonta tehdä. Tahtotilaa tekemiseen tulisi löytyä niin johtoportaan kuin opettajistakin. Ensimmäiseksi pitää päättää, että tehdään musiikkiteatteriproduktio. On hyvä, jos talossa on jo joku, jonka työtehtäviin kuuluu tuottajana toimiminen. Muussa tapauksessa kannattaa kartoittaa siihen sopiva henkilö ja varmistaa, että hänellä on aikaa ja riittävästi intoa tehdä jotain näin suurta. Tuottajan työ vie paljon aikaa. On myös hyvä sopia heti valmiiksi, että tuottajalla on riittävästi valtuuksia ottaa vastuu kaikesta, esimerkiksi rahoituksesta. Meillä Huittisten musiikkiopistossa apulaisrehtorin virkaan kuuluu olla tuottajana erilaisissa musiikkiopiston produktioissa sekä tapahtumissa, niin suurissa kuin pienemmissäkin.

”Ideat ruokkii toisia ideoita.”

Joskus on käynyt niin, että on lähdetty tekemään jotain aivan pientä: kohtauksia oopperasta, konserttiversiota musikaalista, vähän viitteellisiä pukuja, pianosäestys, kevyesti ohjausta. Ideoita tulee lisää ja lisää, innokkaat opettajat ilmaisevat halunsa osallistua mukaan. Joku tuntee jonkun, joka voisi tulla kuoronsa kanssa mukaan ja niin edelleen. Kaiken ei tarvitse olla heti suurta ja mahtavaa. Tärkeintä on, että on tahto. Tahto tehdä yhdessä. Yhtäkkiä mukana onkin orkesteri, ohjaaja, puvustus, kuoro. Lehdistö haluaa tulla tekemään juttua harjoituksista, on kiinnostunut esityksistä ja koko opisto on innolla mukana tekemässä jotain suurempaa kuin koskaan ennen.

”Dido ja Aeneas lähti hyvin vaatimattomasti liikkeelle. Lähdettiin tekemään sitä musiikkia, joitain kohtauksia ja siitä sitten se lähti paisumaan ja kasvamaan.”

TUOTTAJAN ROOLI

Tuottajan rooliin kuuluu kaikki maan ja taivaan väliltä. Näin kertoivat minulle ainakin haastattelemani tuottajat, jotka ovat olleet tekemässä musiikkiteatteriproduktioita musiikkiopistossa. Tuottaja on se solmukohta, jonka kautta kaikki projektin langat kulkevat. Tuottaja rakentaa budjetin, markkinoi, rekrytoi, hankkii nuottimateriaalin ja huolehtii tekijänoikeuksista. Hän tekee sopimukset vierailijoiden ja yhteistyötahojen kanssa. Oppilaitoksessa hän huolehtii välipaloista, aikataulutuksesta ja hakee tarvittaessa vaikka vessapaperia kaupasta tai vedenkeitimen toimistolta. On toki yllättävää, jos tuottaja joutuu itse säätämään valoja tai nimeämään apulaisohjaajan lennosta, mutta kaikkea voi tapahtua. Tarkemmin kaikkiin näihin ja muihinkin yksityiskohtiin pureudun tulevilla osioilla.

”Jos tällaiselle alalle ajautuu, täytyy olla valmis ihan mihin tahansa.”

TYÖRYHMÄ

Sen jälkeen, kun tuottaja on valittu, on tärkeää koota pieni, mutta idearikas työryhmä. Oppilaitoksesta riippuen olisi hyvä, jos ryhmään kuuluisivat tuottajan lisäksi esimerkiksi ohjaaja, kapellimestari, talon orkesteria johtava henkilö - jos hän ei ole kapellimestari - laulunopettaja ja sääestyksestä vastaava henkilö harjoituspianistina. Ei haittaa, jos joku muukin innokas on työryhmässä mukana. On kuitenkin hyvä muistaa, että mitä useampi on mukana päätöksenteossa, sitä hankalampaa se on. Jos kapellimestaria ja ohjaajaa ei ole vielä päätetty, sopivien henkilöiden kartoittaminen kannattaa tehdä viimeistään tässä vaiheessa. Kannattaa myös heti aluksi sopia, kuka tekee viime kädessä päätökset ja kantaa vastuun. Yleensä tuottajan sana ratkaisee. Kapellimestari toki kantaa vastuun musiikillisista asioista.

”Ai miten tulin lähteneeksi mukaan produktion? Minähän olin siinä alusta alkaen mukana.”

KUINKA VALITA TEOS?

Monet musikaalit, operetit ja oopperat ovat varsin haastavia niin soittajille kuin laulajillekin. Aluksi kannattaa kartoittaa oman musiikkiopiston potentiaaliset oppilaat, soittajat ja laulajat sekä opettajat, jotka olisivat valmiita lähtemään mukaan. Ne teokset, jotka ovat riittävän helppoja, ovat harvassa. Ylitsepääsemättömän vaikeaa ei luonnollisesti kannata valita. Ihan mitä vaan oppilaitoksessa ei edes voida tehdä. Nuottimateriaalin oikeudet ja esitysoikeudet rajavat jonkin verran mahdollisuuksia. Valitettavasti osa materiaalista on aika arvokasta hankkia, joko nuotit tai esitysoikeudet. Tämä täytyy ottaa huomioon budjetissa. Lisäksi oikeuksissa voi olla ehtoja, ettei teosta saa käyttää opiskelija- tai harrasteproduktiossa tai että teoksen kohtauksia saa oppilaitoksissa esittää vain ilman roolivaatteita niin sanotusti demo-tyyliin. Konserttiversiossa on toki enemmän varaa tarvittaessa joustaa kuin koko illan teoksissa. Oppilaitoksen valitessa esitettävää teosta täytyy aina myös muistaa pedagoginen funktio: mitä oppilas tästä hyötyy ja oppii?

”Ei ollut liian vaikea, vaikka oli haastava.”

MATERIAALIN HANKINTA JA TEKIJÄNOIKEUDET

Materiaalin hankinta kannattaa laittaa aluille noin vuotta ennen suunniteltua ensi-iltaa. Tulee selvittää nuottien hinta ja se, mitä mahdollisia piilokustannuksia siihen saattaa vielä liittyä. Nuottimateriaalin hankintaan saattaa sisältyä kansainvälistä yhteydenpitoa olennaisena osana. Vastaus tiedusteluihin esimerkiksi Lontoosta saattaa kestää jonkin aikaa. Rahasummat, joita musiikkiopistot pyörittävät näissä yhteyksissä, ovat sen verran pieniä, etteivät ole ulkomaisten agentuurien tärkeysjärjestyksessä kovin korkealla. Suomalaisten toimijoiden kanssa tämä on toiminut hyvin. Varsinaiset tekijänoikeudet menevät Teoston kautta ja suomenosoikeuksien käytöstä sovitaan agentuurin kanssa. Asiointi Suomessa tapahtuu lähinnä Drama cornerin kanssa (entinen Näytelmäkulma) suomenkielisten tekstien osalta. Oikeuksia välittävät toimistot osaavat hyvin neuvoa ja auttaa kiperimmissäkin tilanteissa ja kysymyksissä.

Ooppera kuuluu kaikille

Kohtauksia ja aarioita

W. A. Mozartin oopperoista

"Figaron häät" ja "Taikahuilu"

Huittisten musiikkiopiston lauluoppilaita

Pianisti ja korrepetiittori: *Hannu Kiveli*

Laulajien valmennus: *Kaisa Leander*

Kokemäen Vanha yhteiskoulu
tiistai 11.02.2020 klo 19.00. Vapaa pääsy.

Orkesterin nuotit ovat pääasiassa vuokramateriaalia ja hinnat saattavat olla kalliita. Kannattaa miettiä, pitääkö nuotteja vuokralla koko pitkän harjoitusperiodin ajan, vai ensin muutaman kuukauden ja esitysten lähestyessä uudelleen. Esityksissä täytyy olla alkuperäiset nuotit. Pyydettyäessä on pystyttävä esittämään, että alkuperäiset nuotit ovat olemassa ja niistä

soitetaan. Sakot tekijänoikeuksien rikkomisesta voivat olla suuret. Sitä riskiä ei missään nimessä kannata ottaa. Vuokranuoteista täytyy pitää erittäin hyvää huolta, niihin ei saa tehdä pysyviä merkintöjä, koska ne palautetaan heti esitysten päätyttyä puhtaiksi kumitettuina. Jos joku nuotti katoaa, siitä voi joutua maksamaan pitkään.

”Nuottien kanssa ei homma rajoitu siihen, että ne saadaan tänne, vaan niistä pitää vielä pitää hysteerisesti huolta.”

RAHOITUS

Oppilaitoksessa tehtävän musiikkiteatteriproduktion budjetti on usein todella pieni ja hieman erilainen kuin esimerkiksi ammattitaloissa tai vapaissa ryhmissä. Ensisijaisesti tulee varautua siihen, että projekti pystytään rahoittamaan joka tapauksessa. Riskinotto tulee mitoittaa niin, että vaikka ei tulisi yhtään lipputulota tai ulkopuolista rahaa, saadaan silti maksettua pakolliset kulut, kuten henkilökunnan palkat. Se onneksi on mahdollista, sillä produktion teko on osa opetustoimintaa. Rahoitukseen voidaan budjetoida jonkin verran opetusaikaa, mutta se tulee laskea siihen rahana. Osa työajasta voidaan sopia muuksi työksi ja osasta, esimerkiksi näytöksistä, voidaan sopia kertakorvaussumma. Vierailleville taiteilijoille on oltava varattuna palkkio produktion budjetissa, vaikka apurahat tai rahalliset sponsorisopimukset jäisivätkin saamatta.

”Mut ei me annettu sen häiritä, et maksaako se vai ei.”

Budjettiin tulee laskea tekijänoikeusmaksut sekä nuottien vuokrat, esitys- ja harjoitustilan kustannukset, esiintyjien palkat, markkinointi, valo ja lavastekustannukset, maskeeraus, puvustus, oppilaiden välipalat jne. On hyvä laskea mukaan myös koulukirjamaisesti muut erittelemättömät kulut +20 %. Lippuriskiä on pakko ottaa jonkin verran mukaan.

Apurahoja voi olla vaikeaa saada oppilaitosprojekteihin, mutta niitä kannattaa silti hakea. Varsinkin pienemmällä paikkakunnalla voi onnistua saamaan ihan mukavasti apua siitä suunnasta. Kannattaa muistaa ennen hakemista, että julkisyhteisö ei ole apurahakelpoinen. Hakemukset kannattaa tehdä jonkun muun, esimerkiksi oppilaitoksen tuki ry:n tai jonkun työryhmän kautta. Huittisissa olemme olleet onnellisessa asemassa, sillä Huittisten musiikkiopiston tuki ry on hakenut ja saanut rahoitusta Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahastosta

sekä Alfred Kordelinin säätiön paikallisrahastosta. Yhdistys on saamallaan apurahoilla halunnut rahoittaa Huittisten musiikkiopiston musiikkiteatteriproduktioita. Lisäksi ylläpitävä Huittisten kaupunki on tullut henkilöstön työpanoksella mukaan.

ESITYSTEN MÄÄRÄ

Olisi tietenkin mukavaa, että kun kerran tehdään suuri työ harjoittelemalla kokonainen musiikkiteatteriteos, sitä esitettäisiin useita kertoja. Käytännössä esitykset on pakko rajoittaa parin viikon ajalle. Osallistujat eivät voi kovin pitkään järjestellä töitään tai koulunkäyntiään esitysten ehdoilla. Harjoitusperiodi vie itsessään aikaa usean viikon ja siihen lisäksi vielä näytökset. Huittisten musiikkiopistossa olemme esittäneet tehtyjä musikaaleja lähinnä kahtena perättäisenä viikonloppuna. Joskus on samana päivänä saattanut olla kaksikin esitystä, mutta ne ovat aika raskaita päiviä.

Näytökset ovat olleet hyvin myytyjä, joten sen puolesta esityksiä voisi olla enemmänkin, mutta esiintyjien jaksamisen puolesta puhuu se, että näytöksiä on ollut kaikkiaan suurin piirtein kuudesta kahdeksaan kustakin musikaalista. *The Sound of Music* oli ensimmäinen Huittisten musiikkiopistossa tehty musikaali. Sen suosio tuli täydellisenä yllätyksenä. Näytökset myytiin loppuun niin varhaisessa vaiheessa, että päätettiin tehdä lisäesityksiä. Ensi-ilta ja alkuperäiset näytökset olivat marraskuussa. Uudet esitykset saatiin järjestymään lyhyiden lämmitysharjoitusten jälkeen tammikuulle. Lähes kaikki alkuperäiset esiintyjät pääsivät osallistumaan niihin.

ESITYSPAIKAN VALINTA

Esityspaikka kannattaa päättää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Ideaalitalanteessa musiikkiopistolla on käytössään koko harjoitus- ja esitysjakson ajan oma sali, jossa on tarvittava valo- ja äänikalusto valmiina, lavalla mahdollisuus jonkin asteiseen lavatekniikkaan sekä salissa on riittävän paljon istumapaikkoja yleisölle, mieluiten useampi sata tuolia. Näin valitettavasti harvemmin kuitenkaan on. Jos paikkakunnalla on kyseisen kaltainen paikka ja vielä kohtuullisin kustannuksin, kannattaa sitä käyttää. Se on varmasti helpoin ratkaisu, vaikka salia ei saisikaan pidettyä koko aikaa ainoastaan musiikkiopiston tarpeisiin varattuna. Tavaroiden edestakaisin kantamiseen kannattaa laskea riittävästi aikaa, ja on syytä varautua tekemään sitä jokaisen harjoituksen aluksi ja lopuksi. Tilan haltijan kanssa kannattaa sopia, miten harjoituksissa tarvittavia esineitä ja esimerkiksi orkesterin tarvitsemia nuottitelineitä voi säilyttää harjoitusjakson aikana, jos käytössä ei ole erillistä varastoa. Lavakartan piirtäminen heti alkuvaiheessa helpottaa ja nopeuttaa esityspaikan rakentamista merkittävästi. Samoin orkesterin paikkojen merkintä. Jos on mahdollista tehdä esimerkiksi maalarinteipillä merkit lattiaan, se kannattaa ilman muuta tehdä myös heti. Jokainen soittaja vastaa itse tuolistaan, nuottitelineestään ja valostaan oman soittimen ja nuottien lisäksi. Silloin ei kulu kohtuuttomasti aikaa niiltä muutamalta ihmiseltä, jotka ovat joutuneet ”roudareiksi”.

Huittisten musiikkiopistolla on ollut onni, että ylläpitäjäkaupungissa Huittisissa on suuri Risto Ryti-Sali, jonka olemme saaneet käyttöömmme kaupunginhallituksen päätöksellä ilmaiseksi. Se on merkittävä etu! Istumapaikkoja nousevassa katsomossa on 404 ja esiintymislava on noin 100 neliometriä. Lavalle on mahdollista saada myös raskaampaa rekvisiittaa nosto-oven kautta. Vaikka salissa on jo valmiiksi valo- ja äänitekniikkaa, ne eivät luonnollisesti riitä musiikkiteatteriesityksen tarpeisiin. Mutta mahdollisuus rakentaa niitä lisää on olemassa. Vaikeus on siinä, että salin käytettävyyttä ei ole aivan optimaalinen, mutta toistaiseksi olemme sitä voineet hyödyntää.

Haasteita voi tulla, jos salissa on esimerkiksi sisäilmaongelmia tai sosiaalitalat eivät riitä suu-
relle määrälle esiintyjä. Kun päiväkausia työskennellään samassa tilassa, saattaa yllättäviäkin asioita nousta pintaan. Jos joku esiintyjistä esimerkiksi alkaa oireilla sisäilmasta, se on merkittävä ongelma. Tai jos tauot menevät orkesterilla jonottaessa käymälään. Yllätyksiä voivat tuoda myös tekniset asiat. Uudessa upeassa rakennuksessa on usein jo rakennusvaiheessa suunnattu paljon varoja ajanmukaiseen äänentoistoon ja valojärjestelmään, mutta sitten kukaan ei osakaan käyttää niitä. Se on suuri haaste. Tai sitten kellään ei ole työaikaa niiden hoitamiseen. Tai kuten eräässä Huittisten musiikkiopiston toimintakunnassa, jossa on

hyvä sali ja valokalusto, mutta kaikkia valoja ei olla kytketty valmiiksi, koska niiden käyttäjiä ei ole. Yksinkertaisia pieniä asioita, joista voi koitua ongelmia.

"Kaikkia valoja ei ole kytketty seinään, koska ei ole sellaista ihmistä, jonka työtehtäviin kuuluisi pistää se töpseli seinään."

Jos saatavilla ei ole valmista saliaärkevin kustannuksin, kannattaa etsiä vaihtoehtoja avoimin silmin. Ei pidä jäädä siihen ajatukseen, että sen täytyy olla koulun liikuntasali tai joku muu, mitä on aina ennenkin käytetty. Tilahan voi olla mikä hyvänsä: vanha meijeri tai tehdashalli. Mielikuvitusta kannattaa lennättää. Ylä-Satakunnan musiikkiopiston oopperanäytöksissä käytettiin Ikaalisten esityksissä juhlatalo Oma Tupaa, mutta ei perinteisesti valmiilla vanhanaikaisella pikkuruisella näyttämöllä. Ohjaaja käänsi koko salin ympäri. Yleisö istui selkäänä näyttämölle päin ja kaikki tapahtuma oli tuotu salin takaosassa olevalle parvelle sekä portaikkoon eri tasoille. Ja se toimi! Kuoro istui ja seisoiparvella "kulissina" tunnelman mukaan vaihtuvine kaapuineen ja solistit liikkuivat koko takaseinän mittaisessa portaikossa ja sen tasanteilla. Parkanossa esitys tehtiin kaupungintalon aulaan, jossa oli tilaa ikkunasyvennyksen leveällä tasolla, sekä portaikossa. Yleisö istui joko toisen kerroksen parvekkeella tai ensimmäisen kerroksen tasolla. Orkesteri oli suojassa portaikon alla. Erilaisia ideoita ja tiloja kannattaa miettiä. Niillä voi saada esityksestä esiin aivan uusia piirteitä. Luovasta hulluudesta on vain hyötyä esityspaikan etsimisessä!

"Ei pidä jäädä vaan siihen, et ei meidän musiikkiopiston sali riitä tai joku koulun voimistelusali, siinä tarvitaan mielikuvitusta."

YRITYSYHTEISTYÖ

Yritysyhteistyö liittyy läheisesti rahoitukseen ja budjetin tekoon. Kun oppilaitoksella ei todennäköisesti ole suuria rahoja käytettävissään, pitää yrittää tehdä vähän oravannahkakauppoja. Yritysten logoille voidaan myydä tilaa käsiohjelmiin tai julisteisiin. Välttämättä siinä ei edes liiku raha, vaan yritykset saavat vastineeksi lippuja esityksiin. Eräessä produktiossa paikallinen suuri elintarviketeollisuuslaitos lahjoitti oppilaille välipaloja. Siinä tuli suuri säästö budjettiin, kun niitä ei tarvinnut maksaa rahalla. Varsinkaan kun sitä rahaa ei ollut kovin paljon. Kannattaa miettiä toimivia vaihtokauppapareja.

”Siinä mietittiin, et minne me säilötään nää kaikki, kun ei jääkaappi riitä! Olin et oh my God, ei näitä voi olla näin paljon. Se oli iso rahallinen panostus.”

Tuotesijoittelu on aika hankalaa tällaisissa produktioissa. Sitä on vaikeaa toteuttaa hyvällä maulla. Budjetti on yleensä todella pieni tämän kaltaisissa projekteissa. Pitää löytää oikeanlaiset yhteistyökumppanit ja verkostot, joiden kanssa voidaan tehdä yhteistyötä.

VERKOSTOITUMINEN JA MUU YHTEISTYÖ

Yhteistyö ja verkostot ovat edellytyksenä, kun aletaan valmistella produktiota. Tuotantotyöryhmän kesken on hyvä käydä läpi kaikki kontaktit, joiden kanssa voisi yhteistyötä rakentaa. Tulee erittäin kalliiksi, jos kaikki hankitaan ostopalveluina, eikä silloin ehkä edes saada näkyviin musiikkiopiston omaa identiteettiä. Lievä kotikudonnaisuuden vaikutelma ei missään nimessä ole haitaksi tässä asiassa.

”Se että tehdään yhdessä, niin siitä jää paljon parempi fiilis kuin että ostettaisiin kaikki valmiina.”

Lähiseudun muut oppilaitokset kannattaa kartoittaa. Koulutetaanko jossain esimerkiksi kamppaajia tai vaatesuunnittelijoita? Ylä-Satakunnan musiikkiopistossa Henry Purcellin *”Dido ja Aeneas”* -oopperaan saatiin yhteistyökumppaneita Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksesta. Vaatetuksen opiskelijat tekivät esiintymisasuja. Opintojen alkupuolella olevat oppilaat valmistivat kuorolle kaapuja ja huppuja, pidemmälle edenneet tekivät solisteille

roolivaatteita. Osa puvuista toimi samalla heidän opinnäytteinään, ja he saivat töistään opin-
topisteitä. Heillä oli varsin vapaat kädet suunnitella pukuja. Värien valinnassa puvustustiimi
teki yhteistyötä, jotta koko teoksen värimaailma saatiin sointumaan yhteen. Musiikkiopisto
luonnollisesti maksoi materiaalit. Kihniössä sijaitsevassa lasialan yksikössä suunniteltiin pu-
kuihin tulevia koruja ja muita asusteita lasista. Kuorolle tehtiin yksinkertaiset suurikokoiset
amuletit ja solisteille hieman näyttävämpiä asusteita. Aeneaalla oli lasia haarniskassaan ja
kuningatar Didolla egyptiläistyylinen lasikaulus ja päähineen koristeet.

*"Ollaan oltu aika onnekkaita näissä produktioissa siinäkin mielessä, että meillä on ollut ystä-
viä pitkin kylää."*

Huittisten musiikkiopiston *"The Sound of musicissa"* ja *"Hello Dollyssa"* tehtiin yhteistyötä
Sastamalassa sijaitsevan Sasky-koulutus kuntayhtymän alaisuudessa toimineen Vammalan
ammattikoulun kanssa. Kampaukset ja meikit syntyivät solisteille oppilastöinä opettajan val-
vonnassa. Kuorolaisille laadittiin ohjeet ja annettiin tarvittavat meikit oman maskeerauksen
valmistamiseen. Lavasteiden teossa ovat auttaneet paikalliset puualan osaajat. *"Hello Dol-
lyyn"* saatiin opiston entinen oppilas, nykyinen valoalan asiantuntija, tekemään valot kohtalai-
sen pienellä korvauksella. Hänen kautta saatiin myös kalustoa lainaan muun muassa Kias-
masta. Myös lähikuntien teattereista voi kysyä valokalustoa lainaan. Jotta oppilaitosprodukti-
oon saadaan laatua, vaaditaan innostuneita ammattilaisia mukaan, eikä puhuta ainoastaan
ammattimuusikoista, vaan kaikkien alojen ammattilaisista. Rikastumaan kukaan ei pääse,
mutta talkoohengen ajatuksella pienellä korvauksella moni on tahtonut lähteä tekemään pro-
jektia, jollaista ei kovin usein tehdä musiikkiopistotasolla.

”Sanoin hänelle, että rahaa ei ole, tai että sitä on todella vähän. Yksi ilta pakattiin Kiasmasta valot hänen pakuunsa ja ajeltiin Huittisiin ja sit hän teki ne valot.”

Musikaaleissa *”Hello Dolly”* ja *”Viulunsoittaja katolla”* Huittisten musiikkiopistossa kävi todellinen tuuri. Paikallinen ammattiompelija oli lukenut lehdestä jutun tulevasta produktiosta ja otti itse yhteyttä ja pyysi saada tehdä puvustuksen. Hän otti vastuun kaikista asuista ja sai pienen budjetin, jolla hän hankki välttämättömiä tarvikkeita. Esiintyjä pyydettiin tuomaan lainaan muun muassa sateenvarjoja ja hattuja, joita sitten muokattiin esitykseen sopivaksi. Rekvisiitaa kerättiin myös esiintyjiltä ja muulta henkilökunnalta: kaikkea hatturasioista pärekoreihin ja kolpakoista kävelykkepeihin. Varsinkin rekvisiitan keräämisessä kannattaa hyödyntää myös oppilaiden vanhempia, isovanhempia ja kaikkia muitakin yhteyksiä. Koskaan ei voi tietää kenen mummolan vintiltä löytyy kaikkein välttämättömin esine. Koska budjetti on pieni, rekvisiitasta on huolehtinut puvustaja muun työnsä ohessa. Kaikki lainaesineet kannattaa listata ja nimikoida esimerkiksi maalarinteipillä. Viimeisen näytöksen jälkeen on yleensä valtava kiire saada kaikki tavarat kasaan ja esityspaikka tyhjäksi seuraavia käyttäjiä varten. Kaikille tavaroille ei mitenkään ehdi juuri sillä hetkellä etsiä omistajaa, vaan se yleensä jää myöhemmäksi.

”Musiikkiteatteria ei voi tehdä vain rahalla ja ideoilla, vaan se tarvitsee toimijoita.”

AIKATAULUTUS

Aikataulu on kaikille osapuolille merkittävä asia. Se pitäisi laatia mahdollisimman aikaisin, jotta kaikki toiminta saadaan pyörimään halutulla tavalla. Produktion suunnittelu ja työryhmän kokoonpano täytyy tehdä riittävän paljon etukäteen, jotta ehditään päättää teos ja hakea apurahoja. Varsinainen projekti alkaa noin vuotta aikaisemmin nuottien saatavuuden

kartoittamisella sekä sopimalla niiden vuokraamisesta. Tähän kohtaan tulee myös esitysoikeuksien selvittäminen. Oppilaitosproduktioissa ihan hyvä nyrkkisääntö aikataulutukseen on tehdä normaali harjoitusaikataulu ja sitten venyttää sitä kolmin- tai jopa nelinkertaiseksi. On lähestulkoon täysin mahdotonta edes olettaa, että projekti kulkisi musiikkiopistossa yhtä nopeasti ja sujuvasti kuin ammattitaloissa.

Varsinaisen harjoitusaikataulun laatimisessa tarvitaan tuottajan lisäksi kapellimestarin sekä ohjaajan ammattitaitoa. Heidän tulee miettiä, kuinka paljon tarvitaan harjoitteluajoja millekin ryhmälle. Jos ainoastaan tuottaja yksin laatii aikataulun, voi siitä tulla yllättäviä hankaluuksia. Kapellimestarilla ja ohjaajalla on todennäköisesti jo olemassa mielessään valmis visio siitä, kuinka paljon mikäkin kohtaaminen tarvitsee aikaa valmistuakseen. Harjoitusajan täytyy olla pitkä. Harjoitusmateriaalin saaminen orkesterille niin aikaisin voi olla haaste, laulajien materiaalin saatavuus on yleensä parempi, sillä laulajat opettelevat oman osuutensa teoksen pianopartituurista. Kustantajilla on ymmärrys siitä, että laulajat tarvitsevat nuotit aikaisin. Oppilaitoksessa ne tarvitsee myös orkesteri.

"Jos treenit alkaa, niin ne alkaa."

Harjoittelu tapahtuu musiikkiopistossa aluksi omilla tunneilla, joissa käydään läpi omat osuudet. Soittimilla orkesteristemmat ja laulajilla soolot ja ensembles. Orkesterisoittimet harjoittelevat alkuvaiheessa normaalin orkesteritoiminnan yhteydessä, laulajat säestäjän kanssa säestys- tai yhteistunneilla. Kaikkien oppilaiden kanssa tulee painottaa kotona harjoittelun erittäin suurta merkitystä! Koteihin olisi hyvä lähettää tässä vaiheessa myös tiedote produktiosta, jossa kerrotaan, että ollaan tekemässä musiikkiteatteria ja osa soitto- tai laulutunneista kuluu tämän harjoitteluun. Kannattaa myös mainita, että projekti kuuluu oppilaiden opintoihin ja tunteja saatetaan järjestellä niin, ettei kaikkina viikkoina ehkä ole omaa henkilökohtaista oppituntia, mutta onkin sitten tarjolla paljon enemmän muuta, joka tukee oppilaan oppimisprosessia. Tässä vaikuttaa myös talon toimintakulttuuri todella paljon.

Esiintyjien lukuharjoituksille on myös syytä varata riittävästi aikaa. Jos oppilaat tulevat useammalta paikkakunnalta, kannattaa harjoitukset aloittaa tutustumisella sekä mahdollisesti ryhmäytymis- ja improvisaatiotehtävillä. On hyvä myös selvittää oppilaiden mahdolliset näyttämökokemukset esimerkiksi kesäteattereista. Kannattaa muistaa, että varsinkin eri-ikäisillä esiintyjillä voi olla hyvin erilaiset lähtökohdat näyttämötyöskentelyyn.

Ohjaaja tai tuottaja ja esiintyjät käyvät läpi näyttämöharjoitusten käyttäytymissäännöt yhteis-
harjoitusten aluksi. Harjoituksista tulee luoda turvallinen tila, jossa saa tehdä virheitä, eikä
kenenkään laulua tai kuvia saa jakaa missään ilman lupaa. Mahdollisten kiusaamis- tai häi-
rintätapausten varalta on hyvä sopia esimerkiksi tuottajan, rehtorin ja ohjaajan kanssa etukä-
teen selkeät toimintasuunnitelmat, ettei tilanne pääse yllättämään. Aikataulujen noudatta-
mista on syytä painottaa. Nuori ihminen ei ehkä tule ajatelleeksi, että hänen myöhästymi-
sensä takia 80 muuta odottaa tyhjän panttina. Jos ei ennen ole ollut tällaisessa toiminnassa
mukana, ei voi tietää kuinka koneisto toimii. Jokainen lisäksi ajattelee asioita eri tavalla. Myös
ihmisten ajan käsitykset ja hahmottamiset ovat erilaisia. Siksi yhteinen sopiminen heti alku-
vaiheessa ennen ristiriitoja on tärkeää.

"Ihan sama mitä teet, mutta suunnittele se."

Sen, joka harjoituttaa teosta, oli hän sitten ohjaaja, kapellimestari, korrepetiittori, koreografi
tai joku muu, täytyy tuntea kappale hyvin. Pitää tietää, mitä siellä tapahtuu, mitä vaikeuksia
ja haasteita voi tulla eteen. Ennakkosuunnittelu on tärkeää, vaikka muutoksia tulisikin matkan
varrella. On tärkeää muistaa, että ei istuta ihmisiä missään harjoituksissa vain läsnäolon ta-
kia. Jos esimerkiksi kuoro on osannut oman harjoitetun osuutensa, on parempi päästää kuo-
rolaiset lähtemään pois aikaisemmin, kuin vain pitää heitä varmuuden vuoksi paikalla. Se
turhauttaa ihmisiä. Hyvä harjoituttaja suunnittelee harjoituksen etukäteen huolellisesti: milloin
tehdään mitäkin kohtausta, keitä tarvitaan paikalle, kuka tulee mihinkin aikaan ja niin edel-
leen. Varmuuden vuoksi odottaminen syö motivaation. Se aika, kun ollaan paikalla, tehdään
tehokkaasti töitä. Jos kaikki suunniteltu valmistuu aikaisemmin ja muutenkin on pysytty aika-
taulussa, voi esiintyjät päästää hyvillä mielin aikaisemmin kotiin. Muutenkin on hyvä muistaa,

että ylimääräisiä harjoituksia on helppo perua, mutta lisäharjoitukset aiheuttavat hankaluuksia. On vaikea löytää aikaa, kaikki eivät pääse paikalle, esiintyjät väsyvät ja kyllästyvät, motivaatio laskee. Aikataulun sovittaminen on haastavaa.

”Aikataulutusta on siinäkin mielessä haaste, että sen oppii sovittamaan. Vuosi-, kuukausi-, viikko-, päivä- ja tuntitasolla. Miten harjoitutat mitään biisiä tai osaa ja kuinka kauan.”

Lähempänä esityksiä, kun omat osuudet jo osataan, harjoitellaan pidempiä aikoja useina päivinä. Viikonloput ovat tähän parasta aikaa, varsinkin, jos oppilaita tulee pitkien matkojen takaa. On kuitenkin tärkeää, ettei harjoituksille varata kuukausitolkulla kaikkia viikonloppuja perjantaista sunnuntaihin, aamusta iltaan. Ihan hyväksi havaittu aikataulutusta on alkuvaiheessa kerran kuussa yksi viikonloppu. Aluksi orkesteri työskentelee erikseen kapellimestarin kanssa ja ohjaaja sekä korrepetiittori näyttävien esiintyjien kanssa. Lähempänä näytöksiä siirrytään yhteisharjoituksiin, jolloin kapellimestari vastaa musiikista ja ohjaaja tekee hienosäätöjä lavalla. Tässä vaiheessa musiikin tulisi olla jo kokonaisuudessaan hyvin hallussa sekä lavalla olevilla asemat ja sisääntulot ainakin suunnilleen selvillä. Viimeiset viikot ennen esitystä ovat intensiivisiä. Normaalilla lukujärjestyksenmukaista opetusta ei ole, vaan työtunnit käytetään viikolla päivittäiseen harjoitteluun. Tässä vaiheessa rehtorilla tai muulla esimiehellä on merkittävä rooli mahdollistaa tämän kaltaisen ”projektiviikon”, tai mitä nimitystä mikäkin musiikkiopisto haluaa käyttää, onnistumisessa. Ilman koko henkilökunnan yhteistä tahtoa, on näin suuria produktioita mahdoton viedä kunnialla läpi.

Aikataulua tehtäessä on tärkeää jättää viimeisille viikolle varapäiviä, jos jotain yllättävää sattuu. On ihan mukavaa saada siinä vaiheessa harjoitusperiodia ylimääräinen vapaa. Se tuntuu palkinnolta ja antaa mahdollisuuden pieneen lepotaukoon tai irtiottoon. Aikataulussa pitäisi olla myös edes yksi lepopäivä ennen esityksiä, etteivät kaikki ole väsyneitä ja lopen kyllästyneitä teokseen ennen ensimmäistäkään esitystä. Näytösten esitystiheys kannattaa miettiä silmällä pitäen esiintyjien taitoja ja kokemusta. Joillekin sopii kaksikin esitystä päivässä, riittävine lepotaukoineen toki, toiset tarvitsevat päivän väliin palautumiseen. Koska kaikkia mielipiteitä ja toiveita ei voida ottaa huomioon, tekee tuottaja päätöksen kapellimestaria ja pääosan esittäjiä toivottavasti kuunnellen.

”Hyvä johtaja ei pyri nostamaan itseään, vaan muita!”

Oppilaiden jaksamista täytyy seurata jatkuvasti. Jos alkaa vaikuttaa siltä, että edistystä ei tapahdu eivätkä esiintyjät jaksa keskittyä, on ehkä syytä miettiä aikataulun keventämistä ainakin joiltain osin. Nuoremmilla oppilailla on koulupäiviä, aikuiset ovat useimmiten päivisin töissä ja kaikilla on arki pyöritettävänä siinä harjoitusten ohessa. Se voi syödä voimia. Suuressa projektissa oppilaista tulee pitää kaikin tavoin huolta - levosta, tauoista ja ruokailuista. On mahdollista harjoitella pitkiäkin päivärupeamia, jos puitteet ovat kunnossa ja kaikki voivat hyvin.

”Onneksi alkuun ei tiedä kuinka paljon vaaditaan tai menee aikaa, ei näihin muuten lähtisi mukaan.”

KUKA PÄÄSEE ESIINTYMÄÄN?

Rekrytointi musiikkiopistossa ei kulje aivan samanlaisia reittejä pitkin kuin esimerkiksi laitosteatterissa tai vapailla markkinoilla. On hyvä sisällyttää produktion tekeminen opintoihin. Tarkoituksenmukaista on, että kaikki ne oppilaat, joilla on riittävä taitotaso, pääsisivät mukaan projektiin. Kokemus on suurimmalle osalle ainutkertainen ja olisikin hyvä, jos kaikilla olisi mahdollisuus ainakin kerran opintouransa aikana päästä esiintymään näin suuressa yhteistyössä. Oppilaat täytyy kuitenkin sitouttaa produktion. Se voidaan tehdä jopa kirjallisena, vanhempien allekirjoituksella varusteltuna sopimuksena. Missään nimessä ei saa tapahtua niin, että juuri ennen esityksiä osa esiintyjistä toteaa, ettei sittenkään halua tehdä tällaista ja jättäytyy pois.

”Kyllähän ne kyseli jo monena vuonna, että milloin tulee seuraava. Kun se on niin kivaa rankkuudesta huolimatta.”

ROOLITUS

Roolijako tehdään yhteistyössä laulunopettajan, tuottajan, kapellimestarin ja ohjaajan kanssa. Laulunopettaja tuntee parhaiten omat oppilaansa ja osaa ehdottaa heitä oikeisiin rooleihin. Kaikkiin rooleihin ei välttämättä löydy sopivia esiintyjiä lauluoppilaista. Tässä kohtaa kannattaa kartoittaa etenkin musiikin hahmotusaineiden opettajan oppilastuntemusta. Hänen käsiensä kautta kulkee suurin osa oppilaitoksen oppilaista. Hän luultavasti osaa ehdottaa sopivia henkilöitä esimerkiksi lasten rooleihin. Paikallisilta teatteriyhdistyksistä ja freelancereilta kannattaa myös tiedustella sopivia, innokkaita esiintyjiä. Parhaassa tapauksessa ohjaajalla tai kapellimestarilla on jo valmiiksi tiedossa potentiaalisia henkilöitä. Vapaan koelaulun tai esiintymisen järjestäminen on toki mahdollista, mutta se saattaa syödä paljon resursseja, vähintäänkin ajan suhteen. Jos koelaulu järjestetään, olisi kapellimestarin ja ohjaajan hyvä kuulla laulajia riittävän aikaisessa vaiheessa, mielellään ainakin vuotta ennen esityksiä.

”Silloin kun tehdään jotain tällaisia musiikillisia produktioita, niin on mun mielestä hyvä, että siellä näkyy esiintyjiä jokaisesta ikäluokasta.”

Koska teatteri ja musiikkiteatteri kaikkine muotoineen on illuusiota, ei parane jäädä tuijottamaan liian tiukasti esiintyjien ikää, sukupuolta tai muita ominaisuuksia, elleivät ne ole avainkysymyksiä. Aivan sujuvasti voi kokeneempi ja aikuisempi kevytääninen sopraano esittää nuorta naista - maskeerauksella ja puvustuksella saadaan tehtyä teatterin taika. Nykypäivää on myös se, että joitain rooleja voi aivan mainiosti roolittaa sopivimmalla esiintyjällä, vaikka sukupuoli-identiteetti ei olekaan se, mikä teoksen kansilehdellä lukee. Ohjaajan ammattitaitoon kannattaa tässä tapauksessa luottaa, hän on ratkaisuihllaan vastuussa esityksen uskottavuudesta ja taiteellisista ratkaisuista. Monet musikaalikappaleet ovat varsin matalalle äänialalle kirjoitettuja, joten korkeille äänityyppien saattaa olla vaikeaa laulaa alaylimenolla liikuvia sooloja. Päämikit auttavat siinä, ettei kenenkään tarvitse laulaa yli äänensä.

"Muistan että ensimmäisenä musikaalina oli "The Sound of Music" ja olin silloin 36 vuotta ja esitin 16-vuotiasta Lieseliä ihan suvereenisti!"

ORKESTERI

Orkesterin kokoaminen kannattaa aloittaa pitämällä instrumenttiopettajien keskeinen kokous. Jos lopullisen teoksen johtava kapellimestari on talon sisältä, hän on luonnollisesti läsnä. Muussa tapauksessa orkestereiden johtajat päättävät harjoitusvastuusta, sopivista soittajista ja konserttimestarista. On hyvä varautua siihen, että jokainen orkesterisoittimen opettaja on mukana lopullisessa kokoonpanossa. Kaikkien soittimien stemmat on viimeistään tässä vaiheessa syytä käydä läpi ja tarkistaa, onko siellä jotain erityisen hankalaa, kuten hyvin korkealle alueelle kirjoitettuja nuotteja. Tarvittaessa niitä voi helpottaa esimerkiksi kirjoittamalla ne oktaavia matalammalle. Tähän kuluu kuitenkin paljon aikaa. Stemmojen helpottaminen voidaan myös ulkoistaa, jos verkostoista sattuu löytymään joku muu mahdollisesti oppilaitoksen ulkopuolinen henkilö, joka voi nuotinnusohjelmalla kirjoittaa ne uudelleen helpommalle korkeudelle. Se vaatii kuitenkin luultavasti rahaa tai oravannahkakauppoja.

”Jokainen harjoitus on yllätys, positiivisessa tai negatiivisessa merkityksessä.”

Jokaisen mukana olevan oppilaan kanssa on syytä käydä tämän omat stemmat läpi soitto-tunnilla, mahdolliset sormitukset ja jousitukset merkitään hyvissä ajoin lyijykynällä nuottiin. Orkesterin harjoitusaikoina harjoitellaan produktion teosta orkesterinjohtajan laatiman harjoitussuunnitelman mukaan. Aluksi normaalit orkesteriharjoitukset varmastikin riittävät, mutta intensiivisemmän harjoitusperiodin lähestyessä on syytä pitää lisäharjoituksia tai vaikka orkesterileirejä musiikkiteatteriproduktion teemalla.

LAULAJAT

Kun esiintyjien roolitus on saatu valmiiksi ja heidät on sitoutettu produktion, jaetaan nuotit ja harjoittelu voi alkaa. Samoin kuin orkesterisoittimienkin kanssa, myös lauluoppilaiden kanssa käydään rooli läpi laulutunnilla. Musiikki harjoitellaan ja teksti analysoidaan. Jos kaikki esiintyjät eivät käy laulutunneilla, olisi heidän silti hyvä käydä lauluosuutensa laulunopettajan kanssa läpi. Itsenäinen harjoittelu on erittäin merkittävässä asemassa, sillä oma rooli olisi syytä osata ulkoa mahdollisimman nopeasti ja paljon aikaisemmin kuin yhteiset harjoitukset ohjaajan ja kapellimestarin kanssa alkavat. Silloin voi keskittyä rauhassa harjoituksissa tekemiseen, ei niinkään nuottien laulamiseen tai sanojen hakemiseen. Lavatyöskentelyssä kuluu paljon energiaa siihen, että noudattaa ohjeita, näyttelee ja sujahtaa rooliinsa täysipainoisesti.

”Sai niin kuin päästellä kaikki mehut itsestään, kun oli niin uutta. Ei ollut laulukokemusta eikä paljoa esiintymiskokemustakaan.”

Varsinkin musikaaleissa haasteena saattaa olla se, että roolien stemmat ovat todella matalia. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun on kyse klassisen laulun opiskelijoista. Oopperoissa ja opereteissa taas laulettavat roolit voivat liikkua erittäin suurella äänialalla. Molemmissa on omat haasteensa. On tärkeää kuunnella oppilasta ja hänen tuntemuksiaan roolista. Opettaja tarjoaa sitten työkaluja helpottaakseen oppilaan laulamista. Hankaluudet voivat liittyä myös identiteettiin. Korkealle subrettisopraanolle, joka on nuoren tytön osaan kaikin puolin juuri so-piva, voi olla järkytys huomata, kuinka matalalle rooli on kirjoitettu. Esimerkiksi ”*Viulunsoittaja katolla*” -musikaalissa kolmelle vanhimmalle tyttärelle on kirjoitettu kaikki nuotit keskialalle tai vielä alemmas. Siinä täytyy opettajan perustella hyvin korkeaksi ääneksi identifioituneelle oppilaalle, miksi tällä kertaa lauletaan tämän kaltaista materiaalia ja ettei hänestä olla tekemässä alttoa. Tästä kannattaakin keskustella jo koelauluvaiheessa, kun teos on valittu. Opettajan tulee neuvoa myös oikeanlainen tekniikka ja painottaa musiikkiteatterilaulussa tarvittavan näyttämöilmaisun sekä laulun yhdistämisen haasteita. Huomaamaton poskimikki auttaa puheen ja matalien lauluäänien kantavuuteen paljon, mutta niitä harvoin käytetään harjoituskauden alkupuolella. Opettajan on oltava tukena monella tapaa.

Roolien opettelemiseen kuluu aikaa. Sen lisäksi, että oppii oman osuutensa, se täytyy myös ehtiä istuttaa teknisesti lihaksistoon. On ihan suotavaa, että nuottien ja tekstin oppimisen jälkeen antaa roolin kypsyä ja syventyä ajatuksissa, varsinkin kun on kyse musiikkiopistolaisista, jotka eivät välttämättä ole kovin pitkällä solistisissa opinnoissaan, eikä heidän tarvitsekaan olla. Pianistin kanssa pitäisi päästä mahdollisimman pian harjoittelemaan rooleja. Jos

teoksessa on ensemble-kohtauksia, niitä täytyy alkaa mahdollisimman pian harjoitella. Mitä enemmän laulajia on samassa kohtauksessa mukana, sitä enemmän se vaatii harjoitusaikaa, etenkin jos ei lauleta ensembleä unisonossa vaan kaikilla on oma stemmansa, kuten esimerkiksi W. A. Mozartin oopperoissa.

”Ja sit siinä oli semmoinen kohta, missä poliisisetä tuli ja tinttas meikäläisen. Heitin siinä ihan täysyä seljälleni, mahdollisimman turvallisesti kuitenkin, mut se ei mee silleen ylivoivaisesti. Se oli itelle ehkä kaikkein vaikeinta. Et ottaa kädet pois taskuista ja vetää täysillä.”

Laulunopiskelijoille, kuten kaikille muillekin oppilaille, on tärkeää saada esiintymiskokemusta. Musiikkiteatteriproduktiossa, oli se sitten musikaalia, operettia tai oopperaa tai jotain aivan muuta, tulee lisäksi myös opeteltua näyttelemistä. Useimmilla kokemusta näyttelijäntyöstä ei ole. Musiikin tyylikin saattaa olla sellaista, jollaiseen oppilas ei ole juuri tutustunut. Tulee paljon uusia asioita: ihan jo se, kuinka tehdään produktioita. Ei enää riitäkään, että kävelee flyygelin mutkaan ja laulaa.

*”Olit sitten solisti tai kuorossa, sulle tulee sitä kokemusta. Ja se on ihan h*****n tärkeää!”*

KUORO

Kaikille lauluoppilaille ei todennäköisesti riitä omaa solistista roolia produktiossa, vaikka päärooleissa kannattaakin olla kaksoismiehitys, jo ihan normaalien sairastapausten takia. Suurimmassa osassa teoksia on kuoro, jonne kaikki opiskelijat kannattaa ohjata. Myös solistit voivat laulaa mukana kuorossa, jos se ei häiritse heidän roolisuoritustaan. Samoin esimerkiksi piano- tai muut ei-orkesterisoitinta soittavista oppilaista kannattaa kartoittaa, ketkä soveltuisivat mukaan kuoroon laulamaan. Yleinen trendi taitaa kaikkialla olla valitettavasti se, että poikia ja miehiä on vähemmän oppilaina. Voi olla, että kuoroon tarvitaan vahvistuksia juuri näihin maskuliinisiin stemmoihin. Kyselyjä kannattaa tehdä paikallisiin kuoroihin, jos niistä löytyisi innokkaita esiintyjä tai oppilaiden vanhemmista. Myös kesäteattereiden tai vastaavien esiintyjäryhmien harrastajista voi löytää lisää laulajia. Eikä sitä koskaan tiedä, jos he vaikka intoutuisivat myöhemmin pyrkimään musiikkiopiston oppilaiksi kehittämään lisää ääntään.

Aina, kun yhdistetään eri tekijöitä keskenään, saattaa siitä seurata toimintakulttuurien yhteen-
törmäyksiä. Konflikteja voi syntyä, kun erilaisiin tapoihin tottuneet ihmiset ärsyyntyvät tois-
tensa toiminnasta. On tärkeää sopia heti alkuun yhteisistä pelisäännöistä ja ryhmäyttää kuorolaiset mahdollisimman pian harjoitusten alettua. Ohjaajalla on tässä tärkeä rooli, samoin kuoroa harjoittavalla henkilöllä. Kuoroon tulisi saada hyvä yhteishenki, jotta kaikki äänet soisivat yhtenä instrumenttina, kokonaisuutena. Se vähentää myös mahdollisten konfliktien ilmaantuvuutta merkittävästi.

Jos oppilaitoksesta löytyy kuoronjohtaja, hän todennäköisesti olisi paras ja luontevin henkilö harjoittamaan kuoroa. Aina ei löydy. Silloin kannattaa miettiä, onko se kapellimestari, laulun opettaja vai korrepetiittori, joka ottaa vastuun kuorosta. Huitisten musiikkiopistossa on harjoittajana toiminut pääsääntöisesti harjoituspianisti. Laulunopettaja on käynyt ohjaamassa lisäksi äänenmuodostusta. Ylä-Satakunnan musiikkiopistossa mukana oli kamarikuoro Cantando, ja sitä valmensi sen oma kuoronjohtaja, joka lauloi lisäksi oopperan miespääosan. Kannattaa myös riittävän aikaisin päättää se, kuka pitää kuorolle ja ehkä muillekin esiintyjille yhteisen äänenavauksen ennen harjoituksia ja varsinkin ennen esityksiä. Onko kuorossa mukana joku kokenut laulaja, joka voisi toimia kuoromestarina? Tai olisiko käytössä erilliset ääniviskaalit tai kuoronjohtaja, äänenmuodostaja, opettaja? Äänenavaus on tärkeä rituaali varsinkin kuorolle. Se lämmittää kudokset, helpottaa äänentuotantoa ja yhtenäistää sointia. Hyvin tehty lämmittely suojaa ääntä, vähentää ennen aikaista väsymistä ja tukee myös kuorolaisten yhteisöllisyyttä. Siihen kannattaa sisällyttää myös näyttämötyöskentelyyn tarvittavaa kehollista lämmittelyä.

ÄÄNENTOISTO

Äänentoisto jakaa mielipiteitä. Paljon riippuu teoksesta sekä laulajien kokemuksesta, tarvitaanko äänentoistoa paljon, jonkin verran vai ei ollenkaan. Oopperoissa harvoin käytetään mikrofoneja. Musiikki on yleensä kirjoitettu hyvin soivalle alueelle, ja klassiselle laululle ominaisen resonanssin avulla saadaan äänet kuuluviin. Barokki- tai wieniläisklassisissa teoksissa, jotka lähinnä ovat mahdollisia musiikkiopistoissa toteuttaa, orkesteri on usein maltillisen kokoinen eikä peitä kovin herkästi laulajien ääntä. Musikaaleissa sävellykset liikkuvat suurimmaksi osaksi matalalla, rinta- ja keskirekisterin alueella. Silloin saatetaan tarvita äänentoistoa. Otsaan tai poskeen kiinnitettävät langattomat mikrofonit ovat käytännössä toimineet parhaiten. Ongelmana on niiden kalliit vuokrahinnat. Niiden etu on ehdottomasti se, että niitä voidaan yksilöllisesti säätää jopa kohtaaus kerrallaan. Haittana korkean hinnan lisäksi on myös se, että niiden käyttö vaatii ammattitaitoisen henkilön, äänitarkkailijan, joka valvoo esityksen kulkua ja on valmiudessa ratkaisemaan herkästi tulevat kontaktihäiriöt.

Kokeilla voi muitakin mikrofoneja. Lavan reunan tuntumaan asetetut puikkomaiset mikrofonit tai katosta roikkuvat ”overheadit” ovat varsin huomaamattomia. Niiden kanssa täytyy ottaa jo teoksen ohjausvaiheessa huomioon lavalla olevien asemat ja tapahtumassa oleva toiminta. Reunassa sijaitsevista mikrofoneista ei juuri ole hyötyä, jos toiminta on ohjattu niin, ettei laulu tai puhe tule oikeasta suunnasta. Lisäksi taustahäly, lavalla tapahtuva toiminta ja askeleet saattavat häiritä äänentoistoa. On syytä tehdä riittävän varhaisessa vaiheessa suunnitelmat siitä, kuinka ääni kuuluu tai saadaan kuulumaan. Harmillista on, jos kaikki äänet eivät välity yleisölle.

OPPILAS SUURESSA PRODUKTIOSSA

Erittäin suurella todennäköisyydellä tällaisessa produktiossa oppilaille kaikki on uutta. Harva on päässyt tekemään mitään vastaavaa aikaisemmin, vaikka kokemusta esimerkiksi orkesterisoitosta, koulunäytelmistä tai ensemble-laulusta olisikin jo kertynyt. On tärkeää kuunnella oppilasta, hänen ajatuksiaan ja huoliaan. Tämä toistui haastattelun aikana lähes kaikilla vastaajilla. Mitä nuorempi oppilas on, sitä tärkeämpää on oman opettajan rooli kuuntelijana ja tukijana. Myös perheillä on suuri osuus produktioissa: kuljettaa harjoituksiin ja kannustaa kaikin tavoin. Aina ei oma opettaja ole lähimpänä harjoituksissa, esimerkiksi jos pienempi instrumenttioppilas on rekrytoitu esittämään lapsen roolia lavalle, täytyy varmistaa, että lähellä olevat aikuiset, oppilaat tai henkilökuntaan kuuluvat luovat vieraaseen ympäristöön joutuneeseen lapseen hyvän ja luottamuksellisen kontaktin. Lapsi ei koskaan saa jäädä yksin!

”Tietää että se tulee, mutta ei se mitään. Elämä jatkuu senkin jälkeen.”

Konkreettista apua oppilas voi tarvita jo pelkästään autokyytien järjestämisessä. Pienemmillä paikkakunnilla ei julkista liikennettä juurikaan ole, eivätkä vanhemmat aina pääse kuljetta-
maan. Kimppakyytien järjestämisessä auttaminen on tärkeää. Oppilas voi tarvita myös apua esimerkiksi soittimen virityksessä tai roolivaatteiden pukemisessa. On tärkeää, että ilmapiiri harjoituksissa on avoin sekä ystävällinen, niin että pieninkin esiintyjä uskaltaa nykäistä kenen tahansa aikuisen hihasta ja pyytää apua.

Oppilas voi tuntea epävarmuutta omasta osaamisestaan. Kannustava pedagogi koettaa asettautua hänen asemaansa ja etsiä ammattitaitonsa kautta keinoja ja työvälineitä selviytyä tilanteesta. Oppilaan epävarmuutta ei saa torjua, vaan pitää auttaa selviytymään vaikeista

tilanteista. Kaikille tulee hyviä ja huonoja päiviä, kokemuksen avulla huonommistakin päivistä selviytyy. Oppilaat kaipaavat usein enemmän tukea harjoitteluun. Tunneilla kannattaa käydä stemmoja läpi senkin jälkeen, kun ne on jo opittu, jos oppilas tuntee, että sitä tarvitsee. Olisi hyvä, jos varsinkin lauluoppilaille järjestyisi riittävästi harjoitusaikaa tässäkin vaiheessa pianistin kanssa. Harjoittelu lisää varmuutta.

"Jos me oltais koneita, niin silloin ei tulis virheitä tai ongelmia."

Produktioiden tekeminen on tuntunut olevan oppilaille varsin palkitsevaa. He pääsevät soittamaan ja laulamaan yhdessä toistensa sekä opettajiensa kanssa. Mikä voisikaan olla parempi tapa oppia kuin perinteinen mestari-kisälli-menetelmä! Oppilaiden motivaatiosta pitää huolehtia. Produktiossa syntyvä yhteishenki on tärkeä kannustin kaikille mukana olleille.

"Osaamista, intoa ja heittäytymisen halua, kaikkia näitä tarvitaan, että se on mahdollista tehdä loppuun asti."

Jos esiintyjät ovat musiikkiopistolaisia, kokemus on usein ensimmäinen. Heillä ei ole vielä ammattitaitoa ja useiden vuosien tottumusta, eivätkä he ole harjaantuneita esiintyjä. Se voi

olla vahvuus! Näitä elementtejä, joita oppilaista ja heidän energioistaan voi ammentaa, ei voi ostaa millään rahalla. Ensikertalaisen ilo jää tavoittamatta sen jälkeen, kun on vuosien saatossa harjoiteltu niin paljon, että on kehitytty rautaisiksi ammattilaisiksi. Ensikertalaisen energiaa on vaikea kuvailla, mitä se on ja mistä se tulee. Siitä syntyvä tunnelma jää kuitenkin ammattilaisilta tavoittamatta.

”Vaikka mulla olisi koko maailman raha käytettävissä, niin kyllä mä silti tavoittelisin sitä, mikä on sen ensikertalaisen fiilis siitä tekemisestä. Koska mä muistan, mikä se oli!”

ESITYSTEN LOGISTIIKKA

Kun esitystä rakennetaan esiintymispaikkaan, on mietittävä logistisia asioita. Kuka huolehtii orkesterin tuolit, valot ja telineet paikkaan, josta soittajat saavat ne mukaansa? Entä missä säilytetään laulajien roolivaatteita? Onko riittävästi pukuhuonetiloja kaikille esiintyjille? Soittajat tarvitsevat soitinkoteloille tilaa, laulajat taas peilejä maskeeraukseen ja pukujen viimeistelyihin. Vettä ja nenäliinoja on hyvä olla aina saatavilla. On pidettävä myös huoli siitä, että käytössä on lisäksi rauhallinen tila, jossa voi keskittyä hiljaisuudessa. Takahuoneissa häly ja meteli nousevat usein korkealle tasolle. Innostuessaan sitä ei edes aina huomaa. Ei haittaa, vaikka esiintyjälämpio olisi hieman kauempana näyttämön ovista, ettei meteli vain kuulu katsomoon. Oven lähellä olisi myös hyvä olla paikalla joku, joka huolehtii oikeiden henkilöiden siirtymisestä lavalle sekä hiljaisuuden säilymisestä, oli hän sitten ohjaaja, assistentti, tuottaja, pukija tai joku aivan muu.

Rekvisiittaa tarvitaan useimmissa lavalle ohjatuissa musiikkiteatteriesityksissä. Rekvisiitalle varataan oma pöytä tai muu säilytyspaikka, josta tarvittavat esineet on helppo ottaa mukaan lavalle. Musiikkiopistojen produktioissa harvoin on käytössä erityistä näyttämöhenkilökuntaa, vaan eri lavasteiden siirtelystä huolehtivat yleisesti esiintyjät. Kun ohjaus on siinä vaiheessa, että sisääntulot suuntineen ovat selvillä, sovitaan kuka vie mitäkin lavalle oikeaan paikkaan tai tuo sieltä pois. Lavasteiden vaihtamisen hankaluus on siinä, että se pitäisi tehdä nopeasti ja yleensä pimeässä. Joissain teoksissa on sävelletty näyttämökuvan vaihtamiseen sopiva musiikkinumero, mutta ei kaikissa. Mitä enemmän ihmisiä on mukana lavasteiden vaihdossa, sitä parempi. Pieni muistutus kuitenkin: jos roolihahmolla on yllään pitkät helmet ja korkokengät, on se selkeä kompastumisriski, ei vain esiintyjälle itselleen, vaan myös muille ihmisille varsinkin pimeässä. Turvallisuus on ensiarvoisen tärkeää, ettei tule turhia tapaturmia.

VASTUU

Oppilaista on aina oltava vastuussa. Oppilaitos viitekehyksenä tuo jälleen erilaisen lähestymiskulman verrattuna ammattiloihin tai vapaisiin tuotantoihin. Esiintyjät, jotka ovat musiikkiopiston opiskelijoita, kulkevat koko produktion ajan oppilasstatuksella. Normaalit vakuutukset esimerkiksi tapaturmien varalle ovat oppilaitoksissa yleensä jo valmiiksi kunnossa. Jos lavalla on esiintymässä lapsia, jotka eivät ole musiikkiopiston oppilaita, täytyy huoltajakysymykset miettiä tarkemmin. Vastuu lapsista on erittäin konkreettinen etenkin tuottajalla, varsinkin siinä tapauksessa, että tuottaja edustaa ylläpitävää oppilaitosta.

Alueellisissa musiikkiopistoissa konkreettinen vastuu korostuu. Tuottajan täytyy varmistaa kaikkien asioiden sujuminen, muun muassa se, ettei yksikään lapsi jää yksin harjoituksen jälkeen pakkaseen ilman huoltajaa odottamaan kyytiä, jos harjoitukset päättyvät aikaisemmin kuin on suunniteltu. Etäisyyksien ollessa suuret pienet asiat korostuvat. Huittisten musiikkiopisto toimii puolen Satakunnan alueella, sopimuskuntia on yhdeksän, ja esiintyjä saattaa tulla sadankin kilometrin päästä toimialueella. Se asettaa lisää haasteita tuotannolle.

”Se mistä selviää rahalla, niin se on aika helppoa.”

Produktioissa on paljon eri-ikäisiä ihmisiä mukana. Lasten ja muidenkin esiintyjien täytyy voida esiintyä turvallisesti ja heillä pitää olla hyvä olla. Vakuutukset on helppo hoitaa ja ne yleensä oppilaitoksella onkin kunnossa, mutta matkan varrella saattaa tulla muutakin eteen, esimerkiksi kiusaamista. Silloin tuottajalla ja opettajilla on suuri vastuu saattaa asiat kuntoon ja turvata oppilaan hyvinvointi.

”Siinä on paljon muitakin aspekteja, kuin juuri se näkyvyys ja tunnettavuus. Mutta kun näkee, kuinka ne oppilaat riemuitsee siitä, että saa olla mukana tämmöisessä ja musisoida yhdessä opettajiensa kanssa, niin se on todella rikastuttava voima.”

MARKKINOINTI

Markkinoida voisi kuinka paljon tahansa. Mitään produktiota tulee harvemmin mainostettua liikaa. Musiikkiopistoilla ei valitettavasti yleisesti ottaen ole käytössä budjetissa mainontaan niin suuria summia kuin esimerkiksi ammattiteattereilla, eikä oppilaitoksilla ole mahdollisuutta ottaa kovin suuria taloudellisia riskejä. Oppilaitosproduktioissa markkinointi on usein lähinnä tiedottamista tulossa olevasta esityksestä. Jos markkinointiin on mahdollista panostaa enemmän, niin se kannattaa tehdä. Pienellä paikkakunnalla on luultavasti helpompi saada eri tahoja mukaan yhteistyöhön, kun kilpailu kulttuurialalla on vähäisempää. Kun Huittisten musiikkiopistossa tehtiin musikaalia *”Hello Dolly”*, saatiin mukaan muun muassa paikallislehti ja -radio. Tehtiin tiedotteita, joissa kerrottiin mitä kulloinkin harjoituksissa tapahtui, kuka valmistaa pukuja tai että mitä tekee korrepetiittori - kaikenlaisia asioita, joista sitten tarjottiin jutun aiheita medialle. Paikallislehti lähti erittäin upeasti tähän mukaan, ja lähes joka viikko lehdessä oli joku juttu, joka käsitteli tulevaa musikaalia. Paikallisen mainostoimiston avulla tehtiin mainokset radioon ja elokuvien alussa näytettävä traileri paikalliseen elokuvateatteriin. Yrityksille ja yhteisöille lähetettiin mainoksia ja sitä kautta myytiin lippuja. Osa yrityksistä halusi ostaa mainostilaa käsiohjelmasta tai julisteista. Osa henkilökuntaa ja esiintyjä jalkautui jakamaan mainoksia. Markkinointi onnistui hyvin: kaikki esitykset olivat loppuunmyytyjä.

”Aivan kaikenlaista yritettiin. Mut se toi porukkaa. Kaikki näytökset ja varanäytökset olivat loppuunmyytyt.”

YLLÄTYS, YLLÄTYS

Ei ole projektia, johon ei sisältyisi yhtäkään yllätystä. Niihin on aina varauduttava ja niistä voi oppia. Erityisesti tämä koskee tuottajaa, jonka täytyy jonglöörin tavoin keksiä kaikkiin asioihin ratkaisut. Yllätys voi olla positiivinen tai negatiivinen. Kapellimestari saattaa huomata, että solisti fraseeraa aivan eri tavalla, kuin hän oli ajatellut, mutta tästä hän saattaa löytää ideaa jalostamalla uusia tulokulmia, ja lopputulos on alkuperäistä ajatusta parempi. Tuottaja voi joutua säätelemään valoja tai nimittämään apulaisohjaajan lennosta. Yllätyksiin kannattaakin suhtautua välttämättömänä haasteena, joka tarjoaa uusia mahdollisuuksia kehittyä ammatillisesti.

”Jos kukaan meistä ei koskaan kohtaisi työssään yllätyksiä, niin positiivisia kuin negatiivisia, niin luultavasti ei ole tehnyt koskaan mitään.”

Yllätyksenä voi tulla myös esimerkiksi ongelmat henkilökemioissa. Kun tehdään taidealalla töitä, ollaan usein tekemisissä hyvin erilaisten persoonien kanssa. Kun siihen lisätään mukaan varsin tunnepitoista ja henkilökohtaista työntekoa taiteen parissa, syttyvät konfliktit helposti. Ennen harmonisena pidetyt yhteistyötahot voivat leimahtaa liekkeihin ilman varoitusta. Tässäkin on tuottajalla hyvä olla ”hajuaisti” herkkänä, jolloin mahdolliset ristiriidat saadaan soviteltua ennen kriisin puhkeamista.

RISKIT

Musiikkiopistojen musiikkiteatteriproduktiot tehdään yleensä aika pienellä taloudellisella riskillä, mutta paljon muita riskitekijöitä on mukana. Saattaa tulla tilanteita, jossa joku toteaa, että ei enää huvita olla mukana. Nämä kannattaa eliminoida jo ennen harjoitusten alkamista sitouttamalla oppilaat hyvin. Voi myös allekirjoittaa huoltajilla jonkinlaisen sitoutumissopimuksen, jos kokee sen tarpeelliseksi. Toimintakulttuurit voivat törmätä pahasti ja aiheuttaa hankaluuksia, ylipäänsä henkilöiden väliset ristiriidat ja konfliktit saattavat tulehduttaa ilmapiirin. Ihmisten väliseen kommunikointiin ja sen parantamiseen kannattaa käyttää jo etukäteen aikaa, ettei hankalia tilanteita pääsisi syntymään.

Yksi suuri riskitekijä on, jos on tehty ylenpalttisen positiivinen arvio oppilaiden taidoista ja valittu teos osoittautuu aivan liian vaikeaksi, tai roolitus epäonnistuu. Sairastumisia saattaa tulla, joskus niin pahoja, että joudutaan etsimään kovalla rahalla palkattavaa sijaista, tai joku avainhenkilö lähtee pois syystä tai toisesta. Jos yleisöä ei saada riittävästi paikalle, voi seurata aikamoisia taloudellisia tappioita. Tai sitten aikataulu voi kaatua todella pahasti. On paljon riskejä, jotka täytyy vain joko ratkaista tavalla tai toisella tai sitten eliminoida täysin ennalta käsin. Ihmiset ovat arvaamattomia, eikä koskaan voi täysin tietää, millainen lopputulos tulee olemaan. Kaikki se, mistä selviää rahalla, on loppujen lopuksi helposti järjestettävissä, vaikka taloudellista liikkumavaraa ei paljoa olisikaan. Suurempi huoli on niistä riskeistä, joihin ei voi vaikuttaa millään tavalla ja joita on vaikea nähdä. Monesti suuressa produktiossa saatetaan kompastella kaikkein pienimpiin haasteisiin, joita ei ole osattu ennakoita.

KUN KAIKKI KAATUU PÄÄLLE – HAASTEITA JA HANKALIA TILANTEITA

Matkan varrella on tullut eteen hankalia tilanteita. Eräässä produktiossa kapellimestari poikesi täysin koreografian ja harjoituspianistin kanssa sovitusta tempoista. Yhteisissä harjoituksissa todettiin tanssimisen ja laulamisen olevan täysin mahdotonta. Tämä tuli kaikille osapuolille täydellisenä yllätyksenä, ja siitä seurasi suuri konflikti. Tuottajan ansiosta tilanne onneksi rauhoittui ja harjoituksia päästiin jatkamaan. Erään toisen kerran paha flunssavirus kiersi laulajien keskuudessa. Sitä oli hankalaa, jopa mahdotonta ehkäistä ahtaissa tiloissa. Onneksi pääosien esittäjät kykenivät laulamaan omat roolinsa, tosin vahvasti lääkittyinä. Ainoastaan yksi sivuosassa esiintynyt joutui turvautumaan cover-laulajaan. Esiintyjä itse näytteli täysissä

maskeissa ja puvuissa, kun samaan aikaan oppilas lauloi hänen roolinsa verhoista. Hieno suoritus, kun ajattelee hänen saaneen kuulla tästä ylimääräisestä työstä vain päivää aikaisemmin.

Varmuuden varalta kannattaa pitää aikataulussa ylimääräisiä harjoituksia, joita voi tarpeen mukaan peruuttaa tai ottaa käyttöön, jos esimerkiksi flunssakausi tuo mukanaan yllätyksiä. Myös produktion alussa pitää selvästi kertoa, että nuhaisena tai kurkkukipuisena ei saa tulla harjoituksiin, jottei koko työryhmä sairastu. Kannattaa mieluummin peruuttaa muutama harjoitus ajoissa tai antaa muille musiikkiharjoitus, kuin vaarantaa koko produktio. Pahimpia tilanteita ovat, jos ensi-iltaviikolla pääroolin esittäjä on keuhkoputkentulehduksen takia äänettömänä. Tästäkin syystä kaksoismiehitys ainakin päärooleissa on suositeltavaa.

Vaikka joskus voi tuntua siltä, että kaikki kaatuu päälle, esitys ei valmistu tai muuten menee täydellisesti vikaan, kylmähermoinen suhtautuminen ja ennakkoon varautuminen saattaa pelastaa koko projektin. Haasteista suurin lienee kuitenkin aika ja sen riittävyys. Jonkinlainen aikataulu produktiolle on tehtävä heti alkuun. Sen jälkeen voi vain tehdä kaikkensa sekä toivoa, että se on oikein laadittu ja kaikilta näkökulmilta perusteellisesti harkittu. Produktion suunnitteleminen ja materiaalin hankinta on tehtävä niin paljon aikaisemmin, että välttämättä teoksen tekemiseen osallistuva oppilasmateriaali ei ole selvillä vielä aikatauluja laadittaessa. Tämä voi tuoda yllätyksiä mukanaan.

”Aika ja raha ovat hyviä rajoja.”

KOKO OPPILAITOKSEN YHTEINEN PROJEKTI

Suurten projektien tekeminen vaatii koko oppilaitoksen yhteisen tahtotilan. Vaikka kaikki eivät olisikaan varsinaisessa teoksessa mukana, pitäisi jokaisen puhaltaa samaan hiileen. Kaikille löytyy varmasti tehtävää. On tärkeää, että oppilaiden omilla soittotunneilla harjoitellaan stemmoja valmiiksi. On pidettävä yllä positiivista energiaa raskaiden poikkeusviikkojen aikana. Eikä ollenkaan sovi vähätellä verkostojen (esimerkiksi vanhempien ja muiden sidosryhmien) kautta tapahtuvaa hiljaista markkinointia. Konkreettista apua tarvitaan edelleen mainonnassa, lipunmyynnissä, käsiohjelmien jakamisessa, esiintymisvaatteiden huoltamisessa, tarpeiston hoidossa, oppilaiden eväiden hankkimisessa, kahvin keittämisessä esiintyjille,

väliaikatarjoilun hoitamisessa ja niin edelleen. Kaikki työtehtävät ovat arvokkaita ja tärkeitä, vaikka ei olisikaan lavalla mukana soittamassa tai laulamassa.

"Ollaan pidetty huolta siitä, että se on koko talon yhteinen projekti!"

ESITYSTEN JÄLKEEN

Esitysten jälkeisen huumaavan adrenaliini-endorfiini-cocktailin haihduttua alkaa jälleen arki. Ensimmäisten päivien ajan tuntuu kaikkia vaivaavan produktiokrapula ja täydellisen tyhjä takki sekä sanoin kuvaamattoman suuri väsymys. Siitä huolimatta olisi oppilaitoksessa hyvä pitää jonkinlainen palautepalaveri, ainakin työryhmän kesken, mahdollisimman pian. Olisi hyvä käydä läpi onnistumiset ja epäonnistumiset. Esimerkiksi oliko harjoituksia liian vähän vai sopivasti (niitä harvoin on liikaa)? Millaisille harjoituksille olisi jatkossa tarve? Oliko esityksiä oikea määrä? Saatiinko lippuja myytyä riittävästi? Pysyikö budjetti? Kuinka käytännön järjestelyt toimivat (esimerkiksi narikka, saniteettitilat, evästäuot, maskeeraus, aikataulut, takahuoneet ja aina edelleen)? Miten tiedotus onnistui? Nämä vain esimerkkeinä. Kaikki käsitellyt asiat kannattaa kirjata heti muistiin mahdollista seuraavaa produktiota varten. Siinä säästää paljon aikaa, kun seuraavalla kerralla ei tarvitse miettiä kaikkea aivan alusta asti. Työryhmän palautepalaverin lisäksi voisi esiintyjien kanssa pidettävä palautetilaisuus olla hyödyllinen. Tämän jälkeen voisi pitää yhteisen illanvieton esityksen taltiointia katsoen. Näin esiintyjätkin näkisivät oman suorituksensa. On hauskaa katsoa yhteistä esitystä ja muistella produktiota.

”Rohkeasti vaan pitäisi tehdä näitä! Vähän siinä joutuu repimään selkänahasta.”

HYÖTY

Musiikkiteatteriproduktio on suuri ponnistus oppilaitokselle. Hyöty on kuitenkin kaiken sen vaivan arvoinen. Musiikkiopistoa ylläpitävä taho, esimerkiksi kaupunki, saa imagohyötyä. Varsinkin pienillä paikkakunnilla on tärkeää, että on toimintaa ja virikkeitä. Se lisää asukkaiden viihtyvyyttä sekä tuo kuntaan vetovoimaa ja vierailijoita. Kun musiikkiopisto näkyy myös kunnallisella tasolla, se lisää samalla oppilaitoksen toimintaedellytyksiä. Se lisää uskoa siihen, että oppilaitos pysyy pystyssä vaikeinakin aikoina.

”Se on tärkeää kaupungin maineelle, että tällaisia musiikillisia produktioita järjestetään.”

Oppilaalle tämän kaltainen produktio saattaa olla ainutlaatuinen tapahtuma. Hän pääsee näkemään ja kokemaan, kuinka musiikkiteatteria tehdään. Vaikka projektin aikana ei voida soittaa tai laulaa perinteistä ohjelmistoa soittotunneilla, tulee musisointia tehtyä niin paljon, että se varmasti edistää oppilaan taitoja. Koko talon yhteiset produktiot lisäävät myös kaikkien mukana olevien yhteishenkeä ja motivaatiota.

”Näiden tekeminen, jos nyt ei vuosittain, mutta että jokaiselle tulisi se kokemus. Sen jälkeen ymmärtää, että miksi me tässä harjoitellaan ja käydään soittotunneilla.”

Musiikkiopistolle suuret produktiot tuovat paljon näkyvyyttä sekä paikallisesti että seutukunnallisesti. Produktion pr-arvo on mittaamaton. Maineen kasvaminen ja tunnettavuuden lisääntyminen kasvattaa ihmisten tietoisuutta musiikkiopiston olemassaolosta. Se taas parhaillaan auttaa musiikin harrastamisen kiinnostavuuden kasvua ja helpottaa uusien oppilaiden rekrytointia.

"Olen ollut yllättyneet ja tyytyväinen niiden tasosta. Ne ovat olleet ammattimaisen näköistä toimintaa ja samaa mieltä ovat olleet kuntalaisetkin, joiden kanssa olen keskustellut."

LOPUKSI

On aivan ehdottomasti sulaa hulluutta lähteä rakentamaan suuria musiikkiteatteriproduktiota musiikkiopistoissa! Kaikesta stressistä, järjettömästä määrästä töitä sekä uhratusta vapaa-ajasta huolimatta niiden tekeminen on kuitenkin niin hedelmällistä kaikin puolin, että en voi muuta kuin kehottaa kaikkia syöksymään rohkeasti mukaan musiikkiteatterin tekemisen riemuun. Se vaatii paljon, mutta antaa vielä enemmän!

"Ihana muisto!"

AINEISTO

Asiantuntijahaastattelut sekä rooli produktiossa:

Arttu Aaltonen, oppilassolisti
Kimmo Hakala, korrepetiittori
Aliina Hiljanen, oppilassolisti
Jussi Koljonen, konserttimestari
Marja Niemelä, ohjaaja
Katri Salmi, oppilassolisti
Petri Vainiotalo, tuottaja
Juuso Wallin, kapellimestari
Satu Ylönen, tuottaja
Ylläpitäjän edustaja

Saksala, Elina. 2015. *Tuottajan käsikirja*. Helsinki: Like kustannus oy

Kuvat ovat Ylä-Satakunnan musiikkiopiston ja Huittisten musiikkiopiston musiikkiteatteriproduktioista, sekä harjoituksista, esiintyjälämpöistä että esityksistä.

Kuvat:

Katri Salmi
Tarja Toivonen
Kimmo Varjoranta
Kaisa Leanderin henkilökohtainen arkisto
Huittisten musiikkiopiston arkisto
Ylä-Satakunnan musiikkiopiston arkisto